

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO ĮSTATYMO NR. I-1489 67 STRAIPSNIO
1 DALIES PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIIIP-3996

2020 m.

d. Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2020 m. sausio 15 d. sprendimo Nr. SV-S-1526 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 3 punktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Nepritarti Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 67 straipsnio 1 dalies pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIIIIP-3996 (toliau – Įstatymo projektas) dėl šių priežasčių:

1.1. Įstatymo projekto 1 straipsnio 2 dalyje siūloma keičiamo Švietimo įstatymo 67 straipsnio 11 dalyje nustatyti, kad lituanistinio švietimo užsienyje veikloms (programoms) lituanistinėse švietimo įstaigose finansuoti iš Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto taikomas mokymo lėšų skyrimo vienam mokiniui principas, vienam lituanistinėse švietimo įstaigose besimokančiam Lietuvos Respublikos piliečiui skiriant mokymo lėšas, kurias sudaro 25 procentai nuo mokymo lėšų dydžio, kuris pagal Vyriausybės patvirtintas metodikas skiriamas vienam Lietuvos Respublikos mokyklose besimokančiam mokiniui. Mokymo lėšų skyrimą Lietuvos Respublikos mokyklose besimokantiems mokiniams reglamentuoja Mokymo lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 679 „Dėl Mokymo lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Aprašas). Pažymėtina, kad pagal Aprašą didžioji mokymo lėšų dalis, kurią sudaro lėšos ugdymo planui (ugdomajai veiklai) įgyvendinti, yra skiriama ne taikant lėšų skyrimo vienam mokiniui, bet lėšų skyrimo klasei (grupei) principą, ir būtų neaišku, nuo kokio lėšų dydžio turėtų būti apskaičiuojami 25 procentai lėšų, skiriamų Lietuvos Respublikos piliečiams, besimokantiems užsienio lituanistinio švietimo įstaigose. Tas pats taikytina ir mokymo lėšų daliai, kuri skiriama ugdymo finansavimo poreikių skirtumams tarp mokyklų sumažinti, kuri nėra apskaičiuojama kiekvienam mokiniui atskirai;

1.2. pagal Aprašą ugdymo reikmėms skiriamos mokymo lėšos yra apskaičiuojamos pagal Mokinių registre užfiksuotą mokinių skaičių ir kitą informaciją apie mokinius. Užsienio lituanistinio švietimo įstaigose besimokantys Lietuvos Respublikos piliečiai Mokinių registre neregistruojami, nes nesimoko Lietuvos Respublikos mokyklose, todėl, siekiant įgyvendinti Įstatymo projekte siūlomus pakeitimus, nebūtų patikimų duomenų (apie mokinių skaičių, ugdymo programą, mokinio ugdymosi poreikius ir kt.), kurie būtini skaidriam ir teisėtam Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų apskaičiavimui ir paskirstymui užtikrinti;

1.3. pagal Aprašą mokymo lėšos yra skaičiuojamos, atsižvelgiant į Lietuvoje vykdomas ugdymo programas, ir jos neatspindi užsienyje vykdomų lituanistinio švietimo veiklų (programų) įvairovės.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos duomenimis, šiuo metu įvairiose užsienio šalyse veikia daugiau nei 200 lituanistinių mokyklų, kurių tik nedidelė dalis yra formaliojo švietimo mokyklos, o dauguma jų neformaliojo švietimo įstaigos. Neformaliojo švietimo lituanistinės mokyklos labai skirtingos savo dydžiu (nuo 7 lankančių vaikų iki 700 vaikų ir jaunuolių), vykdoma veikla (savaitgalinės mokyklos, vaikų darželiai, vaikų klubai, meninės ar tikslųjų mokslų pakraipos mokyklos ir pan.), veiklos intensyvumu (renkasi kiekvieną savaitgalį, kas antrą savaitgalį, vieną kartą per mėnesį), įsteigimo statusu (vienos turi juridinio asmens statusą, kitos – ne). Be to, neformalusis švietimas yra neprivalomas, todėl mokinių apskaita yra sudėtinga.

Kiekviena lietuvių bendruomenė savo švietimo sistemą kuria savitai, pritaikydama prie to krašto teisinės sistemos bei tėvų ir vaikų poreikių. Lituanistinės mokyklos įgyvendina labai įvairias ugdymo programas: individualias mokymo programas (rengia pats mokytojas savo programą arba adaptuoja Lietuvos mokymo programą), lietuvių bendruomenės patvirtintas vieningas mokymo programas (JAV), užsienio valstybės patvirtintas lietuvių kalbos mokymo programas (Kaliningrado srityje), Lietuvos Respublikos programas (kai kuriose mokyklose Airijoje), užsienio valstybės ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, pritaikytas lietuviškam ugdymo komponentui (darželiai Jungtinėje Karalystėje, Lenkijoje, Baltarusijoje, Kaliningrado srityje), ar Lituanistinio švietimo integruotą programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. birželio 17 d. įsakymu Nr. V-715 „Dėl Lituanistinio švietimo integruotos programos patvirtinimo“;

1.4. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nėra pateiktas lėšų poreikis siūlomiems pakeitimams įgyvendinti, o konstatuojama, jog, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje nėra vedama emigravusių vaikų statistika nei pagal amžiaus grupes, nei pagal valstybes, kuriose reziduoja Lietuvos piliečiai, pateikti lėšų poreikį yra itin sudėtinga. Dėl patikimų duomenų stokos šiuo metu negalima įvertinti papildomų valstybės biudžeto lėšų poreikio Įstatymo projekto nuostatomis įgyvendinti. Ta pati problema išliktų ir pritarus teikiamam Įstatymo projektui. Pažymėtina ir tai, kad Įstatymo projekte siūlomi pakeitimai sukuria papildomų valstybės biudžeto lėšų poreikį jau nuo 2020 m. rugsėjo 1 d., nors 2020 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme šiam tikslui finansavimas nėra numatytas. Toks reguliavimas neatitiktų Lietuvos Respublikos Konstitucijos, nes Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad „<...> įstatymų leidėjas negali sukurti tokios teisinės situacijos, kai išleidžiamas įstatymas arba kitas teisės aktas, kuriam įgyvendinti reikia lėšų, bet tokių lėšų neskiriama arba jų skiriama nepakankamai“ (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“);

1.5. pažymėtina, kad lituanistines mokyklas lanko, lietuvių kalbos mokosi ne tik Lietuvos Respublikos piliečiai, bet ir lietuvių kilmės užsieniečiai bei užsieniečiai. Taikant finansavimo modelį tik Lietuvos Respublikos piliečiams, bus diskriminuojami kiti lituanistines mokyklas lankantys ir jose besimokantys piliečiai. Toks reguliavimas prieštarautų draudimui diskriminuoti pilietybės pagrindu, kuris įtvirtintas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 18 straipsnyje. Šis principas yra detalizuotas 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 24 straipsnyje ir 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 492/2011 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Europos Sąjungoje 7 straipsnyje. Remiantis nurodytomis nuostatomis, kitų valstybių narių piliečiai, kurie yra nuolatiniai Lietuvos Respublikos gyventojai arba kurie turi darbuotojo ar savarankiškai dirbančio asmens statusą Lietuvoje ir šių asmenų šeimos nariai, turi teisę į vienodą traktavimą kaip ir Lietuvos Respublikos piliečiai.

2. Atkreiptinas dėmesys, kad Įstatymo projekto aiškinamajame rašte pateikta netiksli informacija, kad „programoje „Globali Lietuva“ 2018 m. švietimui yra skirta 1,86 milijono eurų, tačiau lietuviškos mokyklos šių pinigų negauna, nes yra biurokatiškai apibrėžtos kaip neformaliojo ugdymo įstaigos“.

„Globalios Lietuvos“ – užsienio lietuvių įsitraukimo į valstybės gyvenimą – kūrimo 2012–2020 metų programos įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. spalio 19 d. nutarimu Nr. 1219 „Dėl „Globalios Lietuvos“ – užsienio lietuvių įsitraukimo į valstybės gyvenimą – kūrimo 2012–2020 metų programos įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“ (toliau – programa „Globali Lietuva“), švietimo dalį sudaro trys atskiros priemonės, skirtos skirtingiems tikslams ir uždaviniams įgyvendinti, bendra švietimo daliai skiriama suma sudaro 1,86 mln. eurų. Tuo tarpu lituanistinėms mokykloms remti skirta viena programos „Globali Lietuva“ priemonė „Skatinti ir remti formaliojo ir neformaliojo ugdymo įstaigų užsienyje lituanistinio švietimo veiklą ir sugrįžusių asmenų integravimąsi į Lietuvos švietimo sistemą“, kuriai įgyvendinti tiek 2018

metais, tiek 2019 metais skirta po 1,7 mln. eurų. Įgyvendinant šią priemonę pagal turimas finansines galimybes kasmet skiriama lėšų tiek lituanistinėms formaliojo ir neformaliojo ugdymo įstaigoms užsienyje išlaikyti (ugdymo procesui organizuoti, mokytojams, dirbantiems lituanistinėse mokyklose užsienyje, remti), organizuojamas mokyklų aprūpinimas įvairiomis mokymo priemonėmis, teikiama metodinė pagalba, vykdomas mokytojų kvalifikacijos tobulinimas, remiamos vaikų vasaros stovyklos ir vaikų edukacinė-kultūrinė veikla Lietuvoje ir užsienyje, skiriama parama užsienio lietuvių neformaliojo lituanistinio švietimo projektams. Programos „Globali Lietuva“ švietimui skiriamų lėšų nepakanka norint užtikrinti visapusišką paramą lituanistiniam švietimui užsienyje. Atsižvelgus į tai, skiriant paramą pirmenybė yra teikiama lituanistinėms mokykloms, veikiančioms etninėse Lietuvos žemėse ir lietuvių tremties vietose, kur lituanistinės mokyklos neturi ne tik jokio finansavimo šaltinio, išskyrus gaunamą iš Lietuvos, bet ir vietinės valdžios palaikymo.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad daugumos užsienyje veikiančių lituanistinių mokyklų pagal jų paskirtį ir tikslus vykdoma veikla yra neformalusis švietimas, kurio sąvoka yra apibrėžta Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme, taip pat ši sąvoka atitinka ir tos šalies, kurioje veikia lituanistinės mokyklos, teisės aktus.

Ministras Pirmininkas

Švietimo, mokslo ir sporto ministras